

FELSŐ-MAGYARORSZÁGRÓL. (II.)¹⁾

A pozsonyi cseh kémiroda nem átalotta ezt a pamfletet a „Kultura“ (!?) cégére alatt a minden politikától távoli messzeségben álló *Illetékügyi Közlöny*-ünknek is megküldeni. Ez a közlöny erre a nem várt inzultusra, 1929. évi 9. (nov.) számában imígyen volt kénytelen reagálni:

Egy cseh röpiratról. Az elmúlt napokban lapunk pontos címére címzett kifogástalan magyar nyelven írott, Turócszentmártonban nyomtatott, Pozsonyban feladott füzetet kézbesített a posta. A címe: *A volt Felső-Magyarországról. Válaszul dr. Iványi Béla „Pro Hungaria superiore, Felsőmagyarorszáért“ című könyvére. Szerzője: Skultéty József.*

Lapunk teljesen politikamentes keretébe tulajdonképpen alig volna az erről a könyvről való puszta megemlékezés is beilleszthető. Még kevésbé lehet a mi feladatunk, hogy érdemben foglalkozzunk vele. A méltó és alapos választ az arra illetékesek bizonyára meg fogják rá adni.

De mert a füzet lapunk címére érkezett, egy szempontból lehetetlen kitérünk az elől, hogy mi is foglalkozunk — nem magával a röpirattal, hanem a terjesztés módjából levonható következtetésekkel. Ez a szempont pedig éppen az a tény, hogy még a mi politikamentes, kizárólag szakkérdésekkel foglalkozó lapunk is kapott belőle egy példányt. Nem nehéz ebből a puszta tényből meglátni azt a hallatlan nagyarányú propagandát, amelyet ezzel a magyarság gyűlöletétől izzó, a revíziós gondolatot féktelen dühvel és megvetéssel támadó, a mult Nagy-Magyarországát a legveresebb zsarnokként beállító förmedvénnel nem Csehországban, nem is a „Volt Felsőmagyarország“-on, hanem a szegény gúzsbakötött Csonka-magyarországon akarnak kifejteni. És pedig ugyanakkor, amikor azokat a mi tudományos és egyéb szakkérdésekkel foglalkozó politikamentes lapjainkat, mint pestises betegeket tartják távol határaiktól, amelyekhez most ezt a propagandairatot megküldik.

A röpirat szerzője, Iványi Béla könyvének abból a megállapításából indul ki: *Masarykék félnek minden jogtól, minden igazságtól.* Ezt igyekszik cáfolni könyvében. Ez a cáfolás írásának tartalma és célja. Kár azonban, hogy nem terjeszkedik ki arra is, hogy mennyiben látja dokumentálva a csehek bátorságát még a politikamentes szaklapoknak is a határaikról való visszakergetésében. És vajjon Skultéty úr nem fog-e elgondolkodni, látva a magyarok elleni förmedvényének itteni nagyarányokban való akadálytalan terjesztését, hogy ugyan ki fél jobban: ök-e, vagy mi? s kinek a lelkiismerete tisztább: az övéké, vagy a miénk?

De most egyre nagyon kíváncsiak vagyunk. Vajjon a megírandó méltó válasznak meg lesz-e amott ugyanaz a terjesztési lehetősége, mint ennek emitt? Majd akkor még világosabb feleletet kapunk Skultéty cáfolgatásaira és a fenti kérdésekre“.

¹⁾ V. ö. Széphalom 1930. 4. sz.

Nos, a *Közlöny* e kérdésére már előre megadhatjuk a feleletet. Bárki megláthassa, hogy Benesék és társai, korunk legmarconább hősei, bátorsági idegrohamukban jelen soraimat az általuk megszállva tartott Felső-Magyarországra nem fogják beereszteni, mint ahogy a *Pro Hungaria Superioré*-t sem engedték be. Hiszen ők nem félnek, írja Skultéty, de azért írásomat nem fogják beengedni s így én, meg Skultéty egyetlenlőtlen fegyverekkel küzdünk, az én hátrányomra!

Ennyit Benesék tigris-bátorságáról.

*

A második, amit Skultéty írásomban kifogásol: *forrásaim*. Csodálatos azonban, hogy ő források címén csak és egyesegyedül Grünwald Béla és Karácsonyi János ellen rohan ki, a többi, úgy látszik, szerzőnek egyszerűen — nem forrás. Hogy Skultéty Grünwaldot nem kedveli, azt meg tudom érteni. Grünwald volt ugyanis az, aki egykoron a felvidéki pánszláv agitációba a legélesebben belelátott. Elhiszem, hogy Skultéty mesternek Grünwald nem rokonszenves, ebből azonban még a világért sem következik, hogy Grünwald nem szavahihető.

Ami boldogult Karácsonyi János bátyánkat illeti, tartozom az igazság emefanatikusá általánosan tisztelt emlékének azzal, hogy történetírói megbízhatóságát Skultéty ízetlenkedései ellen a leghatározottabban megvédjem. Ugyanazon címen és jögon, amellyel Skultéty Karácsonyi szavahihetőségét kétségbe meri vonni, én is kijelenthetném, hogy pl.: Palacky vagy Dudik a szlávok képzelt nagyságától oktalanul megköttyagosodott tudománytalan szédelgők valának . . .

Még csodálatosabb, bár erről az oldalról semmi sem meglepő, hogy miféle „nagyszerű” módszerrel dolgozik a csehek külön e célra felbérelt alkalmi pamflettistája. Ő ugyanis források dolgában inkriminált könyvem 6. lapjának 1. jegyzeténél tovább el nem jut, mert nem is akar és nem is mer eljutni.

Nézzük csak és rekapituláljuk röviden a Skultéty által fölényes magaslatookról általánosságban lenézett, de részleteiben lelkiismeretes kitartással agyonhallgatott forrásaimat.

Adatokat idézek: a m. kir. Orsz. Levéltár különböző gyűjteményeiből, a M. Nemz. Múzeum törzslevéltárából, azután Trencsén-Bán, Besztercebánya, Eperjes, Illava, Kassa, Kisszeben, Kiszuca-Újhely, Körmöcbánya, Nagyszombat, Trencsén, Zsolna, Zsolna-Erdőd községek és városok levéltáraiból, az esztergomi primási, a pozsonyi káptalani, a nyitrai káptalani, a trencsénmegyei, a trencsényi múzeumi levéltárból, a márkusfalvi Máriássy, Zamaróczy, gr. Erdődy, Brogyáni, Reviczky, Grádeczi Horváth Stansich családok és Szádeczky Boldizsár levéltárából, ezenfelül idézem Fejér, Wenzel, Knauz, Kubinyi, Teleki, Fejérpataky stb., stb. által publikált oklevéltárak egész sorát. Ha ezek nem exakt történelmi források, akkor Skultéty nincsen tisztában egészen elemi fogalmakkal, már pedig én abc-re őt nem taníthatom.

Skultéty az általam összehordott hatalmas levéltári anyag egyetlen egy adatával még csak véletlenül sem mer érdemben foglalkozni és pamflettjében egy 1257. évi oklevelet tud csak idézni (12. l.) s azt is rosszul. „Okmánytár“ ugyanis nálunk sokféle van, s illik megmondani, hogy a sok közül melyikben kereskedjen az olvasó! No, de ilyen csekélységek egy vérbeli cseh (-szlovák) „tudós“-t igazán nem zavarnak.

Az eddigiek alapján meg kell tehát állapítanom, hogy Skultéty könyvem első jegyzeténél készakarva megakadt, s a többi néhány száz idézetben felsorolt összes adataim óvatos, de konok agyonhallgatásával, pusztán az első jegyzet tudomásulvételével, pamflettje 4. lapján a cseh (-szlovák) „tudós“-ok vakmerőségével, tendenciózusan lebecsüli a neki módfelett kellemetlen s így óvatosan elmellőzött összes cáfolhatatlan forrásaimat.

Ime, ez a cseh-szlovák „tudományos módszer“! No de haladjunk csak tovább, látunk mi még ennél cifrábbakat is.

Ugyancsak a pamflett 4. lapján elmondja Skultéty, hogy a tótoknál hogyan kezdődött az „ébredés“, már t. i. a nemzeti öntudatra való ébredés. Nem titkolja ő sem, hogy ezt a cseh ellenesség jegyében Bernolák Antal indította meg, amiről én is megemlékszem, művem 13. lapján. Még igazán szép Skultétytól, hogy legalább jegyzetben bevallja, hogy a tót nemzeti öntudat felébresztése magyar támogatással, magyar pénzen, Magyarország hercegprimásának, Rudnay Sándornak költségén történt.

Vajon a magyar nemzeti öntudatnak a mi felvidékünkön való ébredtartása körül Masaryk, Beneš vagy mások, milyen áldozatokat hoztak?

Skultéty pamflettjében az 5. laptól a 14-ig mesterségesen tenyésztett homályos zürzavar uralkodik. Így pl.: egy Jagić-ből vett idézet műfordításából (5. l.) megtudjuk, hogy a „čechisch-slavisch“ magyarul „cseh-tót“-ot jelent. Ugyancsak a Jagić által korrektül használt čechoslavisch szó (13. l. jegyzet) Skultéty által zárójelben: „Slovakisch“-ra leszen „helyesbitve“. Skultéty Oblak V. írónak egy német szövegét, mely így hangzik: „Dieser Zusammenhang wäre so aufzufassen, dass die *Vorfahren* der Böhmen und Slovaken sich in der hinterkarpatischen Urheimath mit den Slovenen berührten . . .“ stb., a fontos *Vorfahren* szó zseniális elhagyásával céljainak megfelelően így idomítja át: „A csehek és tótok már a kárpátokontúli szláv őshazában érintkeztek a szlovénekkal . . .“ stb.

Ime — ismétlem — ez a „cseh-szlovák tudományos módszer!“ Skultéty egyébként a *szláv* szót a tóttal állandóan és következetesen összekeveri és felcseréli. Erre neki ugyanis nagy szüksége van.

A 6. lapon elsüti ellenem Skultéty a nagy ágyút: Melich Jánost, aki 1903-ban megjelent egyik művében ismételten kimondja, hogy: „*Moráviában* mai értelemben vett tótok laktak“. Kérem, hol állítom én azt, hogy *Moráviában* egykoron nem laktak tótok? De kérem azt is, hogy mióta egyenlő *Morávia Felső-Magyarországgal*, el egészen *Máramarossziget*-

tig? Vagy nem olvasta Skultéty Ma t u n á k Mihály: *Slovensko nikdy nepatrilo ani k česku ani k Polsku* című terjedelmes dolgozatát, amely a *Kultúra (Casopis slovenskej intelligencie)* 1927. évf. 2—3. füzetében megjelent? El van ott ez a kérdés alaposan és tótul intézve.

Hol állítom én, hogy a mai tótok délszlávok voltak, s miért leszek én összetévesztve Cz a m b e l l a l és S c h r a n i l l a l?

Ugylátszik kettőnk közül még sem én hunytam le a szememet s éppen ezért vagyok kénytelen mindezen szédelgéseket észrevenni. És most újra, de utoljára kérdem, hogy miért nem cáfolta meg S k u l t é t y megyeről-megyére az általam felsorakoztatott levéltári adat-tömeget és miféle *tudományos módszer* az, amely Zólyom megye XIII—XV. századi népmozgalmát a Pallas Lexikon mai földrajzi helyneveivel óhajtja elintézní? Egy XIX. századvégi topografiai állapotokat megrögzítő standard munkával akar tehát Skultéty 4—500 év előtti népmozgalmi viszonyokat bizonyítgatni, azzal a Pallas-Lexikkal, amelyet viszont a 30. és 31. lapon (jegyzet) mélységesen leszól! Hát *boto-kudok*nak néz bennünket, akiknek álnemzeti csomagolásban mindent be lehet adni? És ez az ember, aki nem restel *ilyen* eszközökkel élni, merészeli forrásaim hitelét kétségbe vonni? Hát van Skultétynek fogalma arról, hogy mi a tudományos forrás? Ilyen cseh „tudományoskodás“-ra csak egy méltó megjegyzésem van, hogy aki ilyeneket művel, sz é g y e l h e t i m a g á t.

Miféle címen merészeli valaki a száját kinyitni, aki soha eredeti középkori oklevelet nem látott, aki ilyet elolvasni nem tud, azt meg sem érti, mert hiszen latinul sem tud, s fogalma sincsen levéltárról és levéltári forrásokról s azoknak értékéről? S ilyen ember mer kétszínű és nem tiszta játékot üzni nemcsak azokkal, akik *ignoti*, de barátaival, a csehekkel szemben is, akik eleddig abban a tévhitben lehettek, hogy Skultéty érti a dolgát!

Az arrogancia, a személyeskedés, a vakmerőség még nem tudomány s az ilyen eszközökkel dolgozó Skultétynek nincs joga tudatlanságát a mi tiszteletreméltó H u n f a l v y n k jó félszázaddal előbb tett s ma már egészen naiv megjegyzése mögé rejteni, hogy nálunk az oklevelek írói, a kir. jegyzők „magyar fordításban (!) fejezték ki a *helyneveket* és egyebeket (!)“. Ilyen kényelmesen és túl humorosan komoly és „tudós“ ember igaz ügyet talán mégsem intézhet el!

Ezzel kapcsolatban legyen szabad Skultétyt megkérdezni, hogy vajjon a középkori káptalani és konventi jegyzők is az eljövendő Iványi Bélákra való tekintettel műfordításokkal töltötték idejüket? Vajjon 1353-ban a váci káptalan embere „Zehebléb“, azaz Szebelléb határában tótból fordítja (!) a „Musoupatak, terra Legeen, Berch, Megepatak, Beelpatag, Bodallau“ stb. helyneveket?²⁾ Vajjon 1425-ben a nyitrai káptalan a „Cheterthekhel, Boros, Tolmach, Maagh, Olwar, Lewa, Solmoss, Olewa, Lyske“ helységekben lakó

²⁾ A helyneveket mindig eredeti írásmód szerint fogom idézni. Esztergomi káptalan magán II. Lad. 15. fasc. 3. No. 1.

jobbágyok neveit szintén lefordítja tótból magyarra, és a: Bika, Corpass, Zsoldoss, Hegedews, Syposs, Kalandass, Rostass, Nyrő, Bíró, Vitéz, Jobag, Zekeress, Magyarass, Rosass, Retkess, Nemess, Boross“ stb., stb. nevek talán mind fordítások?³⁾ Hát vajjon 1381-ben vagy 1423-ban a „Keuesfalva alias Wydastelke“ Turócban miféle tót helynévnek a fordítása?⁴⁾ És 1295-ben Liptó megyében miért Henchmann comes kap Zelnice fölött „terram habitatoribus destitutam“, melynek határában „montem *Remetehyg* dictum“ és „arborem *Jaurfa* dictum“ találunk? Ebből ugyebár cseh logika szerint következik, hogy itt tótok laktak, s ezek hagyták ott a Remetehegyet és a jávorfát? S ha Turóc már a XIII—XIV. századokban annyira tele volt tótokkal, miért kellett a Turóczi családnak Liptó és Turóc közt a Vág mellett fekvő birtokukat Szepesi Péter rózsashegyi polgár által *more teutonicali* soltészség útján 1337-ben benépesíteni?⁵⁾

És pl.: 1355-ben a garamszentbenedeki konvent embere vajjon reám való figyelemmel talál a trencsénmegyei „Myssen“ határjárásakor: „Tepla pataka, Haskuthfeu, Farkasku, Farkashig, Bykerdeu, Zyffa, Kerekhyg, Taplapatak, Temerdykhyg, Borloghyg, Benedicverme, tyzafa“, de ezek mellett: „Charnapataka, Predborhyge és (ad sepulturam) Bohomilporloga“ helyneveket?⁶⁾

1394-ben Körmöc comese Czwichil János, bírása pedig Hannus dictus Schentil.⁷⁾ 1437-ben Újbányán egy molendinum neve „vulgo Erczmul vocatum in Kinisperg vulgo *hungaricali* Wybanya vocata“ (német hely- és személynévvel).⁸⁾ 1439-ben egy nagyszombati oltár fundálásánál az alapító ad egy modori házat „in platea *Newstift*“, amely ház Modoron „inter domos Erdsmyd . . . et Jorig Pinther“ feküdt. Adott továbbá 3 szőlőt is, az egyik neve Preydel, fekszik „in monte Scheyben“ a Chleynweyngarten és a dy Ord nevű szőlők közt. A másik neve Puchweyngarten az Oberperig-en a Posinger és Schreyber-féle szőlők közt, a harmadik szőlő neve Freytag, amely szintén az Oberperig-en feküdt.⁹⁾ Természetesen mindezeket a jó modoriak a tótból fordították le s mindez Modor egykori tót volta mellett bizonyít . . .

1505-ben a felsőmagyarországi bányavárosok élén ezek állanak, idézem az oklevelet:

Valentinus Paluth iudex, Sebastianus Wngefegh et Mathias Nempthe iurati cives ac Paulus Schayder notarius Cremniciensis, et Valentinus aurifaber iudex Erasmus Resl et Johannes Polyak iurati cives, necnon Balthasar Stekh notarius civitatis Schebniczyensis, necnon Stephanus Penns iudex Bartholomeus Gros, Georgius Hewdorfer iurati cives civitatis Bistrichiensis ac Georgius Gatree iulex, Egidius Kacheel, Valen-

³⁾ U. o. Lad. 1. fasc. 5. No. 7.

⁴⁾ M. Tud. Akadémia ltára : 1381. IV. 26.

⁵⁾ M. Tud. Akad. ltára : 1337. II. 22.

⁶⁾ U. ott : 1355. feria prox. ante domin. Oculi.

⁷⁾ Esztergomi kápt. magán lt. Lad. 1. fasc. 8. No. 19.

⁸⁾ U. ott : Lad. 1. fasc. 4. No. 6.

⁹⁾ U. ott : Lad. 43. fasc. 1. No. 12.

tinus Faulsticz iurati cives Pwkanenses alias Bakawanienses et Johannes Fridrich iudex, Christophorus Pekh et Johannes Burm iurati Belabanienses ac Leonardus sartor iudex, Laurentius Visther et Bernardus Thyndel iurati cives civitatis Wywanyensis et Georgius Holczmon iudex, Johannes et Caspar cives iurati de Lybetha.¹⁰⁾

Ha még mindezekhez hozzávesszük a Fejérpatak y által közölt középkori városi adólajstromok névsorát, joggal kérdezhetjük, hogy hol van hát a XV. században az a rengeteg tót, ha minden felsőmagyarországi város sült német?

1419-ben a turóczi „Maysel“ is soltész-ség, s 1526-ban Turócban, a mai tótság közepén Necpálon nem lehetát, hanem „scultetiam sive iudicatum liberum“ találunk.¹¹⁾ 1507-ben Kyczme-gel István a körmöci, Restel Erasmus a selmeci, Petherman Péter a besztercebányai, Galtree György a bakabányai és Htykel János az újbányai bíró.¹²⁾

1580-ban pl.: Nagyszombat tanácsa a következő nevékből áll: „Nos Johannes Latkowski iudex, Thomas Prim alias *Bakai*, Martinus Nagy, Christophorus Lingel, Philippus *Bihal alias Kádas*, Joannes Petranski, Matthaeus *Olasz*, Matthias Slegel, Joannes Klein, Georgius Hrabowiczki, Matthias Tuzentaller et Georgius Gerul“ az esküdtpolgárok.¹³⁾ 1560-ban Csicsva várának tartományában még mindig harminc, 1569-ben Sztropkó tartozékain tizenöt soltész-ség van, de egyetlen lehota sincsen.¹⁴⁾ 1579-ben Sároson, Kucsinon ilyen nevéek laknak: Bagoss, Bertha, Bolha, Garay, Lőrincz, Pinkest, Seledy, Szabó. Ugyanekkor a Sáros vár tartozékai közt lévő „Megie“ possessió lakói színmagyarok.¹⁵⁾ 1572-ben Munkács vára határában a következő neví erdőket találjuk: „Patakok közij, Esztereos, Isnete oldal, Kerepeczkekes, Gathy mochyar, Zazwegh, Janossy Erdő, Borwa keoz, Zarulazbercz, Wyfalusy, Sarkady Erdő, Roma lygethe, Barthazyto oldal, Zentmiclos felye, Keolchyn felye, . . . Bikeszlo, Barlank . . ., Kekbercz, Havasalya“¹⁶⁾ stb., stb. — A XV—XVI. században magyar és német szótól hangos tehát a határ!

Még lapokon át folytathatnám a kutatásaim során 1919 óta újabban összegyűlt idevágó adatok felsorolását, de eltekintve attól, hogy a szíves olvasót nem óhajtjuk adathalmaz felsorolással fárasztani, hiábavaló munkát is végeznénk, mert ezeket Skultety meg sem érti, s tehát el sem fogadja, ami mindenesetre igen kényelmes álláspont is. De az olyan „tudós“, akinek a levéltári adatok százai után van még vakmerősége a Pallas-Lexikon nyomán nagyhangon

¹⁰⁾ Staatsarchiv, Bécs, Ungarn 342. cs. No. 21.

¹¹⁾ M. T. Akad. ltára 1419. garamszentbenedeki prot. B. 120 l.

¹²⁾ Garamszentbenedeki konvent ltára : f. 125. No. 48.

¹³⁾ Esztergomi kápt. magán lt. Lad. 43. fas. 3. No. 16.

¹⁴⁾ Közös pénzü. lt. Bécs, Hungarn 14346. és 14355. csomó.

¹⁵⁾ U. o. Hungarn, 14376. csomó.

¹⁶⁾ U. o. 14361. csomó.

kijelenteni, hogy „a magyarságnak a garamzolyomi vidéken sehol semmiben semmi nyoma“ (!), az tanuljon meg előbb olvasni és írni. A Skultéty-féle „tudományos módszerrel“ nyugodtan be lehet bizonyítani, hogy Róma és Madrid is „csehszlovák“ helynevek!

Jó lesz azonban a csehszlovák rendszerű névmagyarázatokkal elhallgatni, mert Skultétyt ki nevetik, mint ahogy én is kénytelen vagyok őt a 9. lap 14. jegyzetében foglalt széles humoráért kikacagni. Itt ugyanis a magát tőről metszett tótnak tartó német-magyar-tót-cseh Skultéty megtesz engem többekkel együtt (Verbóczy, Szondy, Dobó, Komjáthy Benedek, Sztárai Mihály, Kossuth, Grünwald, Rákosi Jenő stb.) tó t r e n e g á t n a k. S ezt a saját külön tréfás kitalálást „maliciá“-nak nevezi. Nos, mivelénk ennek v a s t a g t u d a t l a n s á g, vagy legalább is nagyfokú naivitás a helyes neve, mert ha Skultéty azt állítja rólam, hogy renegát német vagyok, ez még csak ment volna valahogy. No de lássuk, hogy a „maliciózus“ Skultéty neve honnan is származik? Skultéty = Scultetus = Schulteiss! Ime a német-magyar-tót renegát! És még ő merészel maliciózus lenni és vakmerően személyeskedni. És a renegát még dicsekszik azzal, amit ugyis nagyon jól látunk, hogy: „A renegát lelkületéből folyik, hogy ő ellenségévé lesz azoknak, kiket elhagyott“. (16. l.) Nos: épen ez a renegát lelkület ordít felénk a pamflett minden szavából.

Feltűnő gyakran emlegeti Skultéty, hogy nálunk mindenütt „szláv szótól hangos a határ“, s nagy kegyesen kioktat bennünket, hogy Esztergom, Vác, Tétény stb. szláv eredetű nevek. No, ezért a tudományért igazán nem kell a szomszédba mennünk, mert ezeket mi is tudjuk, sőt ennél többet is. Ugyanis mi azt is tudjuk, hogy a szláv nem egyenlő a tót-tal, de ezt Skultéty szándékosan mindig elfelejti, mert másképp az a sok mese, amit a IX. században hazánk területén nyüzsgő tót tömegekről¹⁷⁾ zavarosan feltalál, mind könnyörtelenül a vízbe pottyanna. Skultéty tehát úgy könnyít magán, hogy szláv és szláv között még véletlenül sem tesz különbséget, sőt igyekszik e körül mindent mentül jobban összezavarni, mert így könnyebben *fallit ignotos* és ez a handabandázás egyik célja. Pedig az általa gyakran citált Széchényi is megmondta, hogy egyedül tiszta fogalmak alapjain fejlődhetik ki az emberi jobblét . . .

Egyébként Skultéty pamflettjében, a csodásan tágítható egykori „tót birodalom“-ról s egyebekről olvasva, kétség merülhet fel, hogy vajjon szlávokon (= tótok) kívül másfajta népek mertek-e a földön létezni . . .

(Szeged.)

(Folyt. köv.)

Iványi Béla.

¹⁷⁾ Ma az egész világon összesen 2½ millió tót él!